

Bingo klimatické nespravedlnosti

Pojmy

klimatická krize, nespravedlnost, nerovnost

Anotace

Důsledky klimatické krize dopadají na různé skupiny obyvatel jiným způsobem a každý má jiné možnosti se s nimi vypořádat. Kdo z klimatické změny těží? A na koho dopadá nejvíce? Prostřednictvím rolové hry se skutečnými osobními příběhy z celého světa se studenti a studentky seznámí s nespravedlností, kterou klimatická krize způsobuje.

Cíle

- Účastníci a účastnice se seznámí s konkrétními příběhy lidí spojených s klimatickou změnou.
- Účastníci a účastnice analyzují, na koho klimatická změna dopadá negativně, a naopak kdo ze současné situace nejvíce těží.

Doporučený věk

15+

Doba trvání

90 minut

Pomůcky

vytištěná role pro každého, vytištěná karta k bingo pro každého, lepicí jmenovky nebo papírová izolepa, kartičky pocitů, cinkátko

Úvod (10 minut)

Na úvod se zeptáme: *Už jste někdy slyšeli pojem klimatická nespravedlnost? Co podle vás znamená?* Poté vysvětlíme, čemu se budeme věnovat: *O klimatické změně se říká, že je nejen výsledkem velkých nerovností ve společnosti, ale také že je ještě více prohlubuje. Teď se vžijeme do rolí různých lidí, jejichž životní příběhy s klimatickou změnou úzce souvisejí.*

Každý z vás dostane jednu roli, do které se bude snažit co nejvíce vžít. Následně se budete moci potkat zde v místnosti (ev. venku) na imaginárním náměstí s lidmi z celého světa. Po náměstí se můžete procházet a setkávat se s dalšími lidmi, kteří mají také nějakou zkušenost s klimatickou změnou.

Každý z vás dostane list s tabulkou s různými otázkami, které můžete použít jako vodítko k tomu, abyste si s ostatními povídali o klimatických změnách. Tabulku budete postupně vyplňovat.

Rozdáme [role](#) a [kartu s tabulkou](#).

Přečtěte si svoji roli a napište si jmenovku se svým novým jménem. Nejlepší je zapamatovat si co nejvíce informací a daného člověka si představit. Zbytek si můžete sami domýšlet, ale ideálně tak, aby vše bylo co nejvíce reálné.

Jakmile se každý seznámí se svojí rolí, následuje cinknutí. Pokládáme postupně následující otázky. Každý může zavřít oči a v duchu si na ně odpovědět. Nespěcháme a po každé otázce uděláme pauzu.

- *Kde se nyní nacházíte?*
- *Kde a s kým žijete? Jak vypadá váš domov?*
- *Co máte dnes na sobě?*
- *Jak vypadá váš běžný den?*
- *Jak se vás dotýká klimatická změna?*
- *Jaké ve vás klimatická změna vyvolává emoce?*

Před další částí připomeneme, že nejde o závod; cílem je, aby všichni strávili čas vzájemným posloucháním příběhů, ne jen spěšným zapisováním odpovědí na otázky. Zdůrazníme také, aby o sobě mluvili v první osobě, tedy používali zájmeno „já“ (nezačínat slovy „moje postava žije v Bangladéši“ apod.). Pro úspěch aktivity je důležité, aby se pokusili skutečně stát svými postavami (např. aby řekli „žiji v Bangladéši“). Doporučujeme, aby se pohybovali po místnosti a setkávali se postupně po dvojicích.

Rolová hra (20 minut)

Teď už se nacházíme na imaginárním náměstí, kde máte možnost potkat se s lidmi z celého světa a dozvědět se o nich víc.

Seřazování (15 minut)

Pořád se nacházíme na náměstí. Zkusme se teď seřadit do řady: na jednom konci budou stát lidé, kteří z této situace těží, a na druhém konci ti, na něž klimatická změna dopadá nejvíce negativně.

Nyní se ptáme různých lidí v různých místech škály, aby bylo vidět celou paletu dopadů: *Proč stojíte tam, kde stojíte?*

Následuje cinknutí a vystoupení z rolí. Účastníci a účastnice mohou také odložit jmenovky a libovolně se přemístit v prostoru. V případě silnějších emočních reakcí lze roli i doslova „setřást“.

Reflexe (40 minut)

Ptáme se:

- *Jaké to pro vás bylo, být touto postavou?*
- *Jaké emoce jste během hry prožívali? (lze využít kartičky pocitů)*
- *Potkali jste někoho, jehož životní příběh vás překvapil?*
- *O čem jste se bavili ve dvojicích, jaká témata se objevovala?*
- *Podle čeho (jakých kritérií) jste se umístili na škále?*
- *Kdybyste to měli zobecnit, kdo má z klimatické změny největší prospěch?*
- *Na koho, na jaké skupiny klimatická změna naopak dopadá nejvíce?*
- *Co ve vás teď evokuje klimatická nespravedlnost, o které jsme se bavili na začátku?*
- *Co vám tento zážitek přinesl?*
- *Co jste si díky němu uvědomili?*

Pokud aktivitu využíváme samostatně a nebudeme na ni v nejbližší době navazovat, přidáme ještě následující otázky:

- *Myslíte si, že klimatická změna bude mít dopad na vaše životy? Jestli ano, jaké?*
- *Jaké to ve vás vyvolává pocity?*
- *Co myslíte, že bychom měli dělat v bohatých zemích, abychom přispěli k řešení?*
- *Jaké je podle vás vhodné řešení pro lidi, kteří musejí kvůli klimatické změně opustit svůj domov?*
- *Měli by jim ostatní země pomoci? Pokud ano, jak?*

Volné psaní s otázkou (5 minut)

Na závěr zařadíme volné psaní, které bude začínat slovy „Klimatická změna je problém, který...“.

Příloha 1: Příběhy klimatické změny

Wangari Maathai

Hnutí zeleného pásu, Keňa

Afrika je kontinent, který bude globálním oteplováním zasažen nejvíce. Nepředvídatelné deště a záplavy, dlouhotrvající sucho, neúroda a úrodná půda proměněná v poušť již začaly měnit tvář Afriky. Nejvíce budou zasaženi chudí a zranitelní obyvatelé kontinentu. Na některých místech Afriky již teploty rostou dvakrát rychleji, než je celosvětový průměr.

Postiženy budou i bohaté země, avšak pro nás je to otázka života a smrti. Co je na tom tak pobuřující, je skutečnost, že naše produkce skleníkových plynů je ve srovnání s produkcí průmyslového světa nepatrná. Průmyslově vyspělé země tedy musejí získat stabilní a spolehlivé finanční prostředky pro hlavní oběti klimatické krize: chudé na celém světě.

Mobilizovali jsme miliony jednotlivých občanů ve všech zemích, aby sázeli stromy, bránili úbytku půdy, sbírali dešťovou vodu a praktikovali méně destruktivní formy zemědělství. Musíme chránit stromy před kácením, které mění náš kontinent v poušť. Naším cílem je vysadit miliardu stromů. Přispějeme svým dílem k záchraně planety, ale největší odpovědnost nesou bohaté země.

Roman Abramovič

Sibneft Oil Co., Rusko

V poslední době jsem viděl mnoho článků, které se ptaly, zda globální oteplování bude „dobré pro Rusko“. To je hloupá otázka. Stejně jako cokoli jiného to bude pro někoho dobré a pro někoho špatné. Já však dělám vše pro to, abych byl jedním z těch, kterým globální oteplování prospěje.

Je to jednoduché: s každoročním zvyšováním teplot bude tát led a v Arktidě se otevřou obrovské nové oblasti pro těžbu ropy a plynu. A to je pro mě jako jednoho z nejbohatších mužů v Rusku a šéfa velké ropné a plynárenské společnosti životní šance. Podle vědců se pod Arktidou nachází čtvrtina nevyužitých fosilních paliv na Zemi včetně 375 miliard barelů ropy. V oboru se o této příležitosti hovoří jako o nové „horečce černého zlata“. Již nyní naši konkurenti v Norsku – společnost Statoil – pracují na projektu Snow White, který během příštích třiceti let vynese odhadem 70 miliard dolarů v podobě zkapalněného zemního plynu. Nehodlám sedět se založenýma rukama a nechat Nory nebo kohokoli jiného, aby mě o tuto novou obchodní příležitost připravili.

Jsem si jistý, že globální oteplování je pro spoustu lidí špatné, ale to nechám na politicích a vědcích. Jsem dobrý obchodník – dobrý obchodník s ropou, takže je čas pustit se do práce.

Enele Sopoaga

předseda vlády, Tuvalu

Většina lidí o mém malém ostrově, který leží 400 mil od Fidži v jižním Pacifiku, nikdy neslyšela. Tuvalu má 10 000 obyvatel na místě, které je v průměru jen šest metrů nad mořem. Můj lid se živí rybami a ovocem, každý zná své sousedy a lidé si ani nezamykají dveře.

Stoupající hladina moře, způsobená globálním oteplováním, ohrožuje samotnou existenci mé země a mých lidí. Od roku 2000 začala při přílivu voda pokrývat místa na ostrově, která nikdy předtím nebyla pokryta, jak potvrzují i ti nejstarší obyvatelé. V srpnu 2002 byl celý ostrov zaplaven a zvýšená salinita [slanost] donutila rodiny pěstovat kořenové plodiny v kovových kbelících místo v zemi. Mnoho lidí se domnívá, že pokud bude současný trend pokračovat, za méně než dvacet let už žádné Tuvalu nebude.

Bývalý australský premiér prohlásil, že pokud Tuvalu zanikne, měli by se lidé přestěhovat jinam. Jaké neuvěřitelné sobectví. Jak může někdo říct, že by lidé na Tuvalu měli trpět, aby lidé v takzvaném vyspělém světě mohli dál plnit naše ovzduší oxidem uhličitým tím, že jezdí svými velkými auty a kupují věci vyrobené na druhém konci světa? To je zvrácené. Proto jsem se ozval.

Chris Loken

pěstitel jablek, Hudson Valley, New York, USA

Všichni říkají o globálním oteplování hrozná věc a já vím, že je to pro mnoho lidí špatné. Ale nedávno Fox News natočila reportáž o „vítězích“ klimatických změn a přišli si se mnou popovídat. Jak ve své reportáži uvedli, „globální oteplování má i své kladné stránky“. A to je pravda. Upřímně řečeno, čekal jsem to. Věděl jsem, že se bude oteplovat, a víte, co se říká o krizi: že je to také příležitost.

Žiji na krásném místě. Vlnící se kopce, dobré pro jabloně. Ale rozhodl jsem se pro diverzifikaci. Hned vedle jabloní jsem zasadil broskvoně, meruňky a švestky. Před lety. Jak říkám, tužil jsem, že to přijde. Tyto stromy by nepřežily zimy v dávných dobách před globálním oteplováním. Ale naše zimy jsou stále mírnější a já se vsadím, že moje stromy to zvládnou. Jak jsem řekl lidem z Fox News, „tahle farma je připravena na budoucnost“. V dnešní době není snadné vést farmu, a pokud se počasí rozhodne trochu spolupracovat, kdo jsem, abych se hádal? Je mi líto těch lidí, kterým to všechno ublížilo, ale já musím myslet na svou rodinu.

Mustafa Abdul Hamid

původem z Azazu v Sýrii; nyní žije v uprchlickém táboře Kara Tepe na řeckém ostrově Lesbos

Můj život v Sýrii býval dobrý. Vše se změnilo v zimě na přelomu let 2006 a 2007. Tehdy začalo sucho – sucho, které trvalo až do roku 2010. Bylo to nejhorší sucho v historii Sýrie. Před suchem jsme s rodinou hospodařili na třech hektarech (téměř sedm a půl akru) krásné, bohaté vrchní vrstvy půdy. Pěstovali jsme pšenici, fazole, fava, rajčata a brambory. Před suchem jsme sklízeli téměř tunu pšenice z hektaru. Ale pak už nepršelo. Potřeboval jsem jen vodu, ale tu jsem neměl. Takže to bylo velmi špatné. Vláda nám nedovolila vrtat, člověk by šel do vězení. Sucho trvalo roky a nikdo proti vládě nic neřekl.

V roce 2011 už jsme toho měli dost. Rozhodli jsme se udělat revoluci. Byla to voda a půda, co tuto revoluci odstartovalo. Ale vláda nás začala zabíjet. Násilí bylo strašné. Už jsem nemohl uživit svou rodinu, nebyla žádná práce. Proto jsem se rozhodl ze Sýrie utéct. Nyní žiji v uprchlickém táboře Kara Tepe, hlavním táboře pro Syřany na řeckém ostrově Lesbos nedaleko Turecka.

Někteří lidé říkají, že jsme uprchlíci před válkou. Jiní tvrdí, že jsme klimatičtí uprchlíci, protože změna klimatu způsobuje všude sucho. Ale pro mě je válka a sucho jedna a tatáž věc. Změna klimatu znamená válku.

Rinchen Wangchuk

ochrana sněžných levhartů, Ladakh, Indie

Vzpomínám si, jak jsem jako kluk po skončení letní školy klouzal po ledovci, který se táhl daleko dolů po horách nedaleko mé vesnice v údolí Nubra v Ladaku, na dalekém severu Indie. Dnes už ten ledovec téměř zmizel. A já sleduji, jak ledovce v pohoří Karákóram každým rokem mizí o něco víc. Jedna studie zjistila, že každý rok ledovce ztratí 49 až 66 metrů, a jiná uvádí, že od 60. let minulého století zmizelo více než 20 % ledovců. A s rostoucím globálním oteplováním začnou ledovce tát stále rychleji.

Ledovce se vytvářely po tisíce let. Protože v Ladaku naprší jen dva centimetry ročně, jsme z 90 % závislí na ledovcích. Zemědělci jsou na této vodě závislí při zavlažování polí a všichni ji využívají k pití. Ladačané ve vesnicích vypracovali kooperativní systém sdílení vody, ale co se stane, pokud ledovce zmizí? Jak přežijeme?

Ve venkovských oblastech Ladaku nemáme téměř žádná auta. Znečišťujeme planetu velmi málo a nevypouštíme téměř žádné skleníkové plyny. Je nespravedlivé, aby bohaté země, které produkují tolik oxidu uhličitého, ničily ledovce, na kterých jsme závislí.

Moi Enomenga

indián kmene Huaorani, východní Ekvádor

Ropné společnosti již léta napadají půdu mého lidu a sousedních národů – Shuarů, Cofanů a Sequoyů – v deštných pralesích východního Ekvádoru. První byla společnost Texaco. Zanechala po sobě tisíce otevřených jam, které otrávil naše řeky. Ropné společnosti vylily miliony litrů ropy a nadále vypouštějí toxické chemikálie do našich řek a potoků. A rozvoj těžby ropy vedl také k odlesňování. Když ropné společnosti postaví silnice, nastěhují se další „osadníci“, kteří vykácejí naše lesy a vyplaší naši zvěř.

S ropou přichází zkáza. A nyní se dozvídáme, že rozvoj těžby ropy neničí jen naše deštné pralesy, ale i celý svět, a to prostřednictvím znečištění oxidem uhličitým, které vede ke globálnímu oteplování. Ropa zabíjí příslušníky našeho kmene kvůli znečištění a všechny zabíjí kvůli globálnímu oteplování. Říkáme: nechte ropu v zemi! Proč sem přicházejí bohaté země?

Lidé z nejbohatších a nejlidnatějších zemí přicházejí do těch nejchudších, aby si vzali naše zdroje, žili si lépe a nás zanechali ještě chudší. Ale my jsme bohatší než oni, protože máme zdroje a lesy a náš klidný život je lepší než jejich život ve městě. Všichni se musíme starat, protože tohle je srdce světa a tady můžeme dýchat. A tak se my, příslušníci kmene Huaorani, ptáme těch lidí z města: proč chcete ropu? My ropu nechceme.

Anisur Rahman

starosta města Antartara, Bangladéš

Jsem starostou vesnice Antartara v Bangladéši. Antartara leží na řece Brahmaputra, která pramení v Himálaji v Indii. Nacházíme se v nížině a naši vesnici každoročně zaplavují povodně. Jsme na to zvyklí a záplavy jsou vlastně dobré, protože díky nim je naše půda úrodnější.

Nyní jsou však záplavy mnohem horší. Jsou obrovské a každý rok ničí naše domy a odnášejí půdu pod nimi. V mé vesnici dříve žilo 239 rodin. Nyní je zde už jen 38 rodin. Ale kam můžeme jít, když naše domy jsou pryč? Naše země má 150 milionů obyvatel – je nejhustěji osídlenou zemí na světě. Mám osmnáctiměsíční dítě. Až vyroste, tato vesnice už tu nebude.

Kam máme jít? Dostaneme všichni letenky do Ameriky?

Steve Tritch

prezident a generální ředitel společnosti Westinghouse Electric

Než jsem se stal šéfem společnosti Westinghouse, byl jsem senior viceprezidentem pro jaderné palivo, který dodával produkty a služby pro jaderné elektrárny po celém světě. Předtím jsem vedl sloučení bývalých jaderných podniků ABB do společnosti Westinghouse Electric a byl jsem senior viceprezidentem pro jaderné služby. A ještě předtím, v roce 1991, jsem se stal vedoucím oddělení jaderné bezpečnosti a později jsem byl jmenován generálním ředitelem divize inženýrských technologií společnosti Westinghouse. Dnes jsem členem Americké jaderné společnosti a působím v představenstvu Institutu pro jadernou energii. Myslím, že byste mi mohli říkat pan Nuke.

Dalo by se říci, že jsem v těchto dnech mužem v horkém křesle. Nejenže nám dochází snadno dostupná ropa, ale ropa je také obviňována z globálního oteplování. Uhlí je sice vydatným zdrojem energie, ale produkuje ještě větší množství skleníkových plynů než ropa nebo zemní plyn. Lidé hledají řešení u mé společnosti Westinghouse. Řešení je zřejmé: jaderná energie. Jak říkám svým zaměstnancům, „co je dobré pro planetu, je dobré i pro Westinghouse“.

Jistě, havárie v japonské jaderné elektrárně Fukušima byla vážná a lidé byli zraněni. Ale celé odvětví se z této nehody poučilo a i Japonsko stále ví, že jaderná energie je tou nejlepší cestou. Skutečnou hrozbou je globální oteplování. Globální oteplování by mohlo zničit velkou část života na Zemi. Jaderná energie však neprodukuje žádné skleníkové plyny. Říká se, že jaderná energie je nebezpečná. Ovšem v loňském roce zemřelo při nehodách 5200 čínských horníků – a to je mnohem více, než kolik jich kdy bylo zraněno při nehodě jaderné elektrárny. Já vidím naději pro planetu a společnost Westinghouse je tu od toho, aby se na tom podílela.

James Hansen

bývalý ředitel Goddardova institutu pro vesmírná studia,
Národní úřad pro letectví a vesmír (NASA), New York, USA

Jsem vědec, ale také dědeček. A proto mě budoucnost zajímá obzvláště.

Nedávno jsem byl zatčen u Bílého domu ve Washingtonu, D. C., když jsem protestoval proti výstavbě ropovodu Keystone XL o délce 1700 mil, který má posílat ropu z dehtových písků v kanadské Albertě do Texasu. Proč se vědec a dědeček dopustil občanské neposlušnosti a nechal se zatknout? Je to jednoduché: pokud bude tento ropovod postaven a bude se pokračovat v odběru této obzvláště špinavé a znečišťující ropy z kanadských dehtových písků, je velmi nepravděpodobné, že se nám podaří stabilizovat klima a vyhnout se katastrofálním důsledkům, které již začínáme pozorovat. Jak jsem naznačil, tento ropovod je rozbuškou největší uhlíkové bomby na planetě.

Před mnoha lety jsem byl jedním z prvních vědců, kteří varovali, že když budeme spalovat více fosilních paliv – uhlí, ropy, zemního plynu, vzniklý oxid uhličitý ohřeje Zemi na nebezpečnou úroveň, což bude mít strašné, ale opravdu strašné následky. Myslel jsem si, že lidé budou reagovat na racionální argumenty vědců, že musíme skoncovat s naší závislostí na fosilních palivech. Teď už vím, že musíme přijmout drastičtější opatření.

Proto jsem se nechal dobrovolně zatknout spolu s dalšími 1200 lidmi, abych upozornil na důležitost zastavení výstavby tohoto smrtícího ropovodu. Je mi více než sedmdesát let, ale když bude třeba, budu se nechávat zatýkat dál.

Richard H. Anderson

generální ředitel společnosti Delta Airlines, Atlanta, USA

Jsem generálním ředitelem společnosti Delta Airlines a žiji v Atlantě. Jsem podnikatel a právník a v leteckém průmyslu se pohybuji více než dvacet let. Mým úkolem je dohlížet na dlouhodobé cíle společnosti Delta. V konečném důsledku potřebuji, aby společnost byla pro naše investory zisková a pro 80 000 zaměstnanců bezpečným a uspokojitelným místem pro práci.

Četl jsem, že letecká doprava škodí globálnímu oteplování. Lidé říkají, že naše letadla produkují obrovské množství oxidu uhličitého a dalších skleníkových plynů, které zvyšují globální oteplování. V jednom článku, který jsem nedávno četl, se píše: „Létání je jednou z nejničivějších věcí, které můžeme dělat.“ To je pravda. Tento výzkumník došel k závěru, že „jedinou etickou možností (...) je výrazně snížit počet letů, které podnikáme“.

Etika je však složitá: nemám etickou zodpovědnost vůči svým zaměstnancům a akcionářům – a vůči 160 milionům zákazníků, kteří každoročně létají se společností Delta při více než 15 000 letech denně? A to znamená rozšiřovat leteckou dopravu, inzerovat nízké ceny letenek a snažit se přimět lidi, aby jezdili na dovolenou do vzdálených míst, jako je Japonsko a Čína, aby si Delta udržela ziskovost. Jistě, budeme se snažit méně znečišťovat životní prostředí, ale globální oteplování necháme na politicích a vědcích, aby to vyřešili. Já jsem obchodník.

Paulette Richards

Miami, Florida, USA

Bydlím v Liberty City, afroamerické čtvrti v Miami na Floridě, kde žijí převážně lidé s nízkými příjmy. Tuto čtvrt mám ráda. Stačí jít po ulici a z domů je cítit ta úžasná vůně haitského smaženého vepřového masa a plantainů. Svůj dům jsem koupila v roce 2001 za 90 tisíc dolarů. V poslední době jsem se snažila splácet hypotéku, protože bez zdravotního pojištění mi léčba rakoviny způsobila velké dluhy. Lidé z realitních kanceláří se nějak museli doslechnout, že mi chybějí peníze, protože mi každý den někdo volal, že chce koupit můj dům.

Může za to stoupající hladina moře způsobená změnou klimatu. Proto chtějí bohatí běloši můj dům. Ti lidé chtěli léta bydlet dole u vody. Pořád to chtějí, ale teď začínají chápat, že s klimatickými změnami je bydlení u oceánu riskantní. Podle města Miami se do roku 2060 zvedne hladina moře o 14 až 34 centimetrů. Léta a léta kvůli segregaci a rasismu banky nepůjčovaly lidem tmavší barvy pleti a my jsme směli žít jen v méně žádaných vyvýšených oblastech – na korálovém hřebeni, který se táhne od severu okresu Miami-Dade až po horní část ostrova Florida Keys. Proto se najednou všichni lidé z realitních kanceláří a developeři snaží koupit naše místa a prodat je za mnohem větší peníze. Komunitní aktivisté v mém sousedství tomu říkají „klimatická gentrifikace“.

A jak rostou ceny bydlení, rostou i daně. Lidem, kteří si pronajímají domy nebo podniky, prudce stoupá nájemné. Co mají dělat? Ale já jsem si nekoupila dům na investici. Koupila jsem si ho, abych v něm žila a abych v něm i zemřela. Je to můj odkaz, můj domov, moje hodnota. Co jiného bez toho mám? Dobrá zpráva je, že se tato komunita organizuje a bojuje – lidé mluví o kontrole nájemného a zmrazení daní a nutí developery, aby stavěli dostupné bydlení, pokud tu chtějí podnikat. Tohle je moje komunita, nikam se nechystám.

Jan Bílek

farmář, Předklášteří u Tišnova, Česká republika

Myslím, že lidem začíná docházet, že klimatickou krizi nezvrátí výměnou igelitové tašky za látkovou, poctivým tříděním odpadu, zhasínáním světla na chodbě ani kupováním jídla od místních zemědělců. Lidi podle mě tuší, že tenhle problém je větší a že na něj oni sami nestačí. A tedy že je potřeba, aby ti nahoře s tím něco udělali. Dost se to za poslední léta posunulo. Lidi už vnímají klimatickou změnu jako fakt velký průšvih, protože to vidí na lesích za svým domem, na sousedově studni, která už nemá skoro žádnou vodu, a podobně. Jenom se ještě nerozhoupali, aby to právo na kvalitní životní prostředí, které máme i v ústavě, začali vymáhat.

Vidím to okolo sebe. S manželkou se snažíme pomaličku začít s ekologickým pěstováním zeleniny. Zatím jen v malém, ale máme plány na rozšíření. Je to tak trochu sebevražedná mise, když vidím, jak se klima mění. Pár let je sucho jako blázen, a když už jsme se na to za těch pár let adaptovali a nasadili různé metody, jak pěstovat v suchu a vedru, jak hospodárně využívat drahocennou vodu, přijde extrémně deštivý rok, jako ten loňský, a vše je jinak. Najednou prostě rajčata zplesniví dřív, než stihnou dozrát. Ale zase se třeba daří salátům. Jenže kdo to má dopředu vědět?! Nejhorší na tom je asi ta nepředvídatelnost – nemůžeme se spolehnout jenom na to, že pořád bude víc a víc teplo a sucho.

Vedle toho, že si člověk zamete před svým prahem a začne se chovat ekologicky, je taky potřeba vyvíjet tlak na naše politiky. Protože oni to mají celkem na háku. Jim nejde o dobro občanů, natož těch občanů, kteří tu budou bydlet, až my tu nebudeme. Jejich zájmy jsou jinde. A to je špatně. Je potřeba, aby se lidi postavili na odpor a začali být ekologicky aktivní.

Pro mě osobně je ekologický aktivismus součástí mého života. Je to boj proti bezpráví, které se děje přírodě, většinou kvůli zisku někoho bohatého. Aby bohatý mohl být ještě bohatší. Pokud tohle bude pokračovat, půjde to s přírodou, planetou, ale i lidstvem od desítky k pěti... Vždyť pro naše děti chceme jen to nejlepší, že? Kupujeme jim samé pěkné věci, snažíme se, aby se měly dobře, aby byly dobře oblečené. A tak bychom se taky měli snažit, aby měly i pěkné životní prostředí, nebo snad ne?

Veronika Klementina Zemanová

studentka a aktivistka, Česká republika

Moje generace je generace strachu. Sedíme s přáteli v kavárně a povídáme si o tom, jak asi bude vypadat naše budoucnost. Jenomže namísto sdílení radostných představ, vizí a vysněných povolání sdílíme strach. Strach z toho, že nás možná žádná budoucnost nečeká, strach ze sucha a hladu, z povodní a požárů. Strach, že se na naši generaci zapomnělo. Scénáře možného vývoje klimatické krize jsou značně katastrofální a nedávají nám moc času nazbyt, respektive žádný.

Klimatická krize by měla být tématem číslo jedna, jenomže většinou se nedostane ani do poznámek pod čarou. Místo v přírodě žijeme ve světě peněz, místo spolupráce soutěžíme o nejvyšší zisk. A frustrované hlasy studentů a vědců jako by nikdo nehodlal brát vážně. Aneb jak se říká, tahle země není pro mladý.

Lidé se mě často ptají, proč v osmnácti letech řeším otázky životního prostředí. Myslím si, že je to vlastně přirozené. Všichni z přírody vycházíme a jsme zároveň její součástí, je naším domovem. A je přece přirozené chtít svůj domov chránit. Ničení životního prostředí je navíc ústřední téma budoucnosti, mojí budoucnosti. A já ji nechci žít. Nehodlám se svými přáteli vyměnit radost a svobodu za uhlí, beznaděj a nespravedlnost.

Možná to zní, že moje motivace vychází z pouhé frustrace a strachu, ale není tomu tak. Můj pohon pramení z víry v to, že lepší svět je možný a že stojí za to o něj bojovat. Věřím v organizovanou sílu lidí a ve spravedlnost více než v nekonečnou honbu za ziskem. Bez poctivé klimatické politiky ale většinu příčin globálního oteplování nezastavíme, a proto doufám, že klimatická žaloba proti vládě ČR a soudní spor pomohou politickou stagnaci proměnit ve skutečnou akci.

Martin Madej

právník, iniciátor klimatické žaloby, Česká republika

Někteří Havířovu, mému rodnému městu, říkali „město zeleně“. Těžební věže na obzoru ale prozrazovaly a prozrazují, která barva městu doopravdy vládne. Když jsem byl malý, stírali jsme z okenních parapetů černý popílek, který vítr zavál od komínů ostravských železáren, kde se místním uhlím topilo. Dnes už ho sice díky instalovaným filtrům stírat nemusíme, ale těžba uhlí pokračuje a uhlí se dál spaluje jak v průmyslu, tak v uhelných elektrárnách a teplárnách. Co oko nevidí, to srdce nebolí, že?

Neříkám, že se nic neděje. Povědomí o přijatých zákonech a politikách v boji proti změně klimatu mám díky své práci velmi dobré. Jenže neděje se toho dost a neděje se to dost rychle. Pokud vedle některých politiků, kteří volají po „zdrženlivé“ a „rozumné“ změně našeho hospodářství vypadám jako radikál, je to jen proto, že usiluji o rozhodnou odpověď na – podle všech informací – obrovský problém a nebojím se kvůli tomu jít do rizika. Protože v tom největším riziku už dávno jsme.

Jsem přesvědčený o tom, že Česko se musí co nejdříve zbavit uhlí, ropy a ideálně i zemního plynu. Uhelné regiony, jako je ten můj, musejí znovu nalézt ztracenou historii a získat vyhlídky na budoucnost, které lidi (včetně mě) ve zdevastovaném regionu udrží. Nejsem zastáncem soudního řešení sporů. Pokud ale česká vláda nepřikládá změně klimatu vážnost, kterou si zaslouží, odkládá nezbytné zákony, neřídí se vlastními strategickými dokumenty, zdráhá se významně investovat do čistých technologií a hází klacky pod nohy jediné nadnárodní organizaci, která usiluje o skutečné řešení klimatické krize, Evropské unii, může být verdikt soudu jediným způsobem, jak přimět naši vládu razantně a včas zakročit.

Šárka Mitlöhner

lékařka, Česká republika

Zpočátku jsem byla dost překvapená, protože jsem si myslela, že ekologická situace se celosvětově spíše zlepšuje. Jako problém jsem vnímala spíše plastové odpady, drancování zemědělské půdy a znečišťování podzemních vod pesticidy. Začala jsem studovat další zdroje a najednou mi došlo, do jak obrovské katastrofy se jako planeta řítíme. Byla jsem v šoku. Přestalo mi dávat smysl uspávat své tři malé děti a představovat si, jak bude svět vypadat, když ony budou vyrůstat.

Jako lékařka vím, že člověkem způsobená změna klimatu bude mít negativní vliv na zdraví lidí. Nejhorší dopadne na ty nejslabší, tedy na děti, staré lidi, těhotné ženy a pacienty trpící chronickými onemocněními. Častější bude extrémní počasí a z toho vyplývá i vyšší riziko zranění při orkánech, požárech či povodních. Původci infekčních onemocnění se mohou rozšířit z tropických oblastí do našich končin (například malárie, průjmová onemocnění, horečka dengue), hrozí zvýšený výskyt alergií kvůli přesunu druhů kvetoucích rostlin, hrozí podvýživa z neúrody, snadnější šíření škůdců, nedostatek vody, eroze půdy, častější extrémní jevy počasí, jako jsou sucha i silný déšť. Ukazuje se, že klimatická krize má vliv i na lidskou psychiku. Lidé mají při extrémním horku tendenci reagovat podrážděně až agresivně. Už dnes se ve svém okolí setkávám s lidmi trpícími takzvaným environmentálním žalem.

Ačkoli často propadám zoufalství při představě klimatické katastrofy, pořád doufám, že máme ještě možnost zabránit nejhoršímu, tedy tomu, že naše planeta bude neobyvatelná. Tahle možnost ale existuje jen tehdy, pokud uděláme radikální reformy v energetice, dopravě a dalších oblastech. Takže cesta je. Ale musí být i vůle ji prosadit.

Jean-Louis Tovosoa

farmář, Ambovombe, Madagaskar

Sucho, které zažíváme, je nejhorší za posledních čtyřicet let. Život se stal velmi obtížným. Letos nemáme co jíst. Naše přežití závisí na Boží vůli. Prosíme vládu, aby nám pomohla, jinak zemřeme. V posledních pěti letech jsou sucha stále častější. Zasahují široké území. V posledních třech letech nebyly žádné deště. Kvůli přetrvávajícímu suchu rozmetaly prudké větry dobrou půdu pro obdělávání. Zničily kaktusy, které jsou pro nás v době hladu životně důležité. Zničily také úrodu a zabily zvířata, jako jsou zebus [skot], ovce a kozy. Teď je mnoho z nás závislých na požívání hmyzu. Každý den přemýšlím, jestli a jak dokážu nakrmit sebe a svou rodinu. Počasí je nepředvídatelné. A nikdo netuší, co se přihodí zítra.

Kvůli nedostatku čisté vody a podvýživě se zde rychle šíří mnohé nemoci – malárie, průjem, respirační infekce nebo bilharzie – onemocnění způsobené parazitickými plochými červy, které se přenáší vodou. Jde o hladomor způsobený nikoli ozbrojeným konfliktem, ale klimatickou krizí...

Na Madagaskaru prakticky nespalujeme žádná fosilní paliva, nijak se na změnách klimatu nepodílíme – a přesto jsme jimi velmi zasaženi. Pro Madagaskar je proto takřka nemožné ovlivnit příčiny extrémního sucha — můžeme se jen snažit mírnit jeho dopady, které jsou čím dál horší.

Pavel Tykač

český podnikatel a investor, majitel Sev.en Energy AG, devátý nejbohatší Čech

Vystudoval jsem České vysoké učení technické. Nejdříve jsem obchodoval s výpočetní technikou, investoval jsem do nákupu akcií České spořitelny a později jsem se začal soustředit na energetický průmysl. Na počátku století jsem odkoupil společnost Mostecká uhelná, kterou jsem přebudoval na dnešní mezinárodní koncern Sev.en energy – korporaci s ročním příjmem přesahujícím tři čtvrtě miliardy eur, tedy skoro 19 miliard korun. Její sídlo je na Kypru, takže nemusím platit tolik daní. České republice, které formálně uhlí patří, odvádím z těžby jen 3 %.

Korporaci Sev.en patří dva hnědouhelné povrchové doly v severních Čechách. Od roku 2013 provozuje rovněž vlastní hnědouhelnou elektrárnu Chvaletice. A se začátkem roku 2021 jsem odkoupil také elektrárnu Počeradý – vůbec největší český zdroj emisí skleníkových plynů. S uhlím nepodnikám jen v České republice. Společně se dvěma čínskými koncerny vlastníme od loňska také pětici elektráren na uhlí a plyn v Austrálii a Velké Británii a nejnověji i dvě uhelné společnosti ve Spojených státech.

Jsem dobrý podnikatel, a díky tomu patřím do desítky nejbohatších Čechů.

Elon Musk

americký podnikatel, majitel kosmické společnosti SpaceX, nejbohatší člověk světa (agentura Bloomberg, leden 2021)

Změna klimatu je největší hrozbou, jaké lidstvo v tomto století čelí. I proto jsem spoluzakládal Teslu – firmu, která vyrábí nejen elektromobily, ale i solární panely či baterky pro ukládání obnovitelné elektrické energie, která musí nahradit fosilní paliva. Díky obrovskému zájmu o elektromobilitu se Tesla stala z hlediska tržní hodnoty největší automobilkou na světě. V současnosti se její tržní hodnota pohybuje okolo 550 miliard dolarů (dvanácti bilionů korun) a já jsem třetím nejbohatším mužem světa.

Svoje peníze investuji do firmy SpaceX, která působí v aerokosmickém průmyslu a jejímž hlavním cílem je snížit náklady na cesty do vesmíru. Pokud se na Zemi stane něco strašného, ať už kvůli lidem, nebo od přírody, chceme životní pojistku na život jako takový.

Mou vizí je vytvořit na Marsu do 40 až 100 let pomocí flotily Starship životní podmínky pro milion lidí. Díky terraformingu neboli přeměně celé planety na podmínky podobné těm pozemským bych rád vytvořil atmosféru, v níž lze fungovat bez skafandru, ideálně i bez dýchacího přístroje. Doufám, že už během tohoto desetiletí tam vyšleme první nákladní let bez posádky.

Není to pro lidi, kteří se bojí. Když mám být upřímný, dost lidí zřejmě v začátcích zemře. Ale bude to slavné dobrodružství a úžasný zážitek.

Příloha 2: Karta k bingu

| | | |
|--|--|--|
| <p>Najděte někoho, koho změna klimatu poškodila. Kdo je to? Jak byl poškozen nebo jak by mohl být poškozen v budoucnu?</p> | <p>Najděte někoho, kdo by mohl mít ze změny klimatu prospěch nebo kdo ke změně klimatu významně přispívá. Kdo je to? Jaký prospěch by mohl mít nebo jakým způsobem přispívá?</p> | <p>Najděte někoho, kdo byl nucen přestěhovat se kvůli změně klimatu nebo se možná bude muset přestěhovat. Kdo je to? Jaký je důvod jeho odchodu a kam šel/půjde?</p> |
| <p>Najděte někoho, koho se změna klimatu dotýká podobně jako vás. Kdo je to? V čem jsou si vaše situace podobné?</p> | <p>Najděte někoho, kdo má představu o tom, co by se mělo udělat pro řešení globálního oteplování, nebo někoho, kdo nějakým způsobem koná. Kdo je to? Jaký je jeho nápad či akce?</p> | <p>Pokud je to možné, najděte někoho, s kým byste mohli podniknout společné kroky v oblasti změny klimatu. Kdo je to? Jakou akci byste mohli podniknout společně? Budte nápadití. Nemusí se to týkat přímo toho, co je popsáno ve vaší roli.</p> |